

Kierownik projektu: dr hab. Michał Jankowski, prof. UMK

Tytuł projektu: Geneza i historia rozwoju gleb Kujaw

Cel prowadzonych badań/hipoteza badawcza

Celem projektu jest odtworzenie historii, a w rezultacie wyjaśnienie genezy gleb dominujących na Kujawach, w kontekście zróżnicowania pierwotnych uwarunkowań naturalnych ich rozwoju oraz ich późniejszych transformacji, a także relacji człowiek-środowisko w pradziejach, czasach historycznych i obecnie. Rekonstrukcja będzie wykonana w oparciu o informacje zapisane we współczesnych oraz kopalnych i reliktowych cechach pokrywy glebowej.

Kujawy czarne to obszar występowania jednych z najżyźniejszych gleb Polski nazywanych czarnymi ziemiami. Współcześnie jest to jeden z najważniejszych obszarów rolniczych Polski. Kujawy białe są zajęte przez gleby bielcowe i rdzawe są zbudowane z piasków wydmowych i glacyjofluwialnych. Gleby te charakteryzują się bardzo niską przydatnością rolniczą, jednak stanowią podstawę gospodarki leśnej.

Właściwości jednych i drugich gleb są często niezgodne z charakterem dzisiejszego środowiska glebotwórczego. Wyjaśnienie przyczyn tych rozbieżności ma być efektem realizacji niniejszego projektu.

Zastosowana metoda badawcza/metodyka

Obiektami badań są chronologiczno-przestrzenne układy gleb (kateny, gleby kopalne, reliktowe i współczesne, gleby na stanowiskach archeologicznych), reprezentatywne dla rolniczego krajobrazu Kujaw czarnych i leśnego krajobrazu Kujaw białych.

Realizacja głównego celu projektu ma być oparta o następujące zadania szczegółowe:

1. Określenie zasięgu oraz relacji osadnictwa do uwarunkowań glebowo-środowiskowych w poszczególnych fazach osadniczych;
2. Określenie typologii i właściwości oraz interpretacja paleośrodowiskowa gleb kopalnych, reliktowych i współczesnych.
3. Określenie stanu oraz stopnia przekształcenia współczesnej pokrywy glebowej w stosunku do warunków pierwotnych;
4. Zestawieni modeli ewolucji gleb Kujaw czarnych (czarnych ziem) i białych (gleb bielcowych) z uwzględnieniem zróżnicowania ich historii oraz relacji człowiek-środowisko.

W badaniach zostaną zastosowane metody kartograficzne (GIS, kwerenda dokumentacji archeologicznej w odniesieniu do uwarunkowań środowiskowych), terenowe (dokumentacja obiektów, pobór próbek) oraz laboratoryjne (oznaczenie podstawowych i diagnostycznych właściwości gleb, datowania radiowęglowego, mikromorfologia, badania paleobotaniczne)

Wpływ spodziewanych rezultatów na rozwój nauki, cywilizacji, społeczeństwa

Realizacja projektu umożliwi rozwiązanie szeregu zagadnień związanych z problematyką stopnia przekształcenia gleb oraz krajobrazów Kujaw czarnych i białych, w kontekście ich ewolucji w przyszłości, ale także tendencji dalszych transformacji i perspektyw użytkowania w przyszłości (geneza czarnych ziem kujawskich oraz jej relacje do osadnictwa i użytkowania środowiska, kontrowersje związane z zagadnieniem „stepowienia” obszaru Kujaw, skala, chronologia i skutki odlesienia terenu, wtórny charakter pokrywy glebowej)

Porównanie tych dwóch odrębnych, ale sąsiadujących ze sobą obszarów umożliwi sformułowanie prawidłowości funkcjonowania i ewolucji pokrywy glebowej, które pozwolą na lepsze zrozumienie relacji człowiek-środowisko w strukturze krajobrazu nizin Polski i Środkowej Europy.